

"LATVIEŠU DIEVS" 1968. GADA DZIESMU SVĒTKOS.

Par Dziesmu svētku nozīmi esam vienisprātis. Varam arī pilnīgi pievienoties izteiktam vēlējumam, ka tiem šogad jābūt izcilākiem, jo notiek mūsu valsts 50 gadu atceres laikā.

Kā Dziesmu svētki izauguši no Dikļu mācītāja Jura Neikena rīkotām novada dziesmu dienām 1864.gadā līdz brīvās Latvijas varenajām mūsu kultūras un nacionālās apziņas manifestācijām - tas paliekami ierakstīts mūsu tautas vēsturē un daudzu atmiņās. Ne mazāka, bet pat vēl svarīgāka to nozīme trīmdā. Jo tie liecina, ka mēs netikai protam saglabāt saņemto mantojumu, bet arī radīt jaunas kultūras vērtības un nest ievērojamus upurus savu svētku sarīkošanai.

1968. gada Dziesmu svētku programmā uzņemts jauns darbs, kas tiks atskaņots pirmo reizi - "Latviešu Dievs", kam tekstu un mūziku devis Longins Apkalns. Autora nolūks ir dot mūsu tautas likteņu/no dzīvības rašanās sākumiem/ skicējumu un aicināt cīņā par brīvību, saistot to ar "Latviešu Dieva" izdarībām. Nolūks apsveicams, jo katram laikmetam nepieciešami savi vārdi un savi aicinājumi. Mēs zinām, kādu savilņojumu radīja un vēl rada A. Jurjāna kantāte Tēvijai un tāpat kādu savilņojumu izraisīja Andreja Eglīša kantāte - Dievs, Tava zeme deg! Kurzemes tragiskajās dienās. Esmu autoram pateicīgs, ka viņš radīja šo Latviešu lūgšanu manas Kuldīgas draudzes izsludinātā teksta sacensībā 1943.gadā. Šādu sacensību izsludināja arī mana tagadējā Stokholmas draudze 1960. gadā, iegūstot prof. Dr. K. Kundziņa korāli- Dievs, mūsu vairogs un V. Mooras- Kā puķe, vētras rauta /pēdejai mūziku devis J. Mediņš /. Šādu aicinājumu garā Longins Apkalns ir veicis savu darbu un viņam pienāktos pateicība, ka savām mūzikālājām iecerēm devis piemērotu tekstu. Tomēr par nožēlošanu abas lietas autoram nav bijušas pa spēkam. Likdams svaru uz mūzikālo izveidojumu autoru nav kritiski vērtējis tekstu. Ar dziļu nožēlu jājautā, kas pavedinājis mācītāja dēlu iebraukt tik aplamās sliedēs? Autors domājis, ka nācinālo un religisko izjūtu un pārdzīvojumu sarežģītie kompleksi viegli sakausējami organiskā vienībā, lietojot ciešā saistībā vārdus "latviešu" un "Dievs", pieliekot vēl klāt "baltais", dažas pazīstamas klišejas, un ļaujot noslēguma akordos ieskanēties jūsmīgā "zilā lakatiņa" toniem. Ja arī kantātē ieskanās mūsu tautas likteņu gaitas un Dievs ir tikai "Latviešu Dievs", tad tomēr Apkalna radītais "Latviešu Dievs" latviešiem netop par latvisko "Latviešu Dievu" un ticīgajam tas vispāri nav nekāds

Dievs, jo svešs un atbaidošs šodienas Dieva jēdziena izpratnē. Tā Apkalna radītais "Latviešu Dievs" latviešiem nav pieņemams.

Nacionālās apziņas pacelšanai un patriotisko jūtu stiprināšanai ir daudz kas atļauts. Ja teksta autors dzīvotu ap 1000 gadiem pirms Kristus, tad tas kaut cik iederētos tā laika garīgā vidē un zinātniekiem būtu intresanti izsekot saites ar Mozus grāmatu radīšanas stāsta autoru. Bet kopš tā laika daudz kas mainījies, nav tecējuši tikai Bābeles, bet arī Daugavas ūdeņi.

Tiešām jājautā, kas L. Apkalnu mudinājis izvēlēties šādu tekstu? Tā saturs vismazāk ir piemērots Dziesmu svētkiem. Tas vienīgi tādā veidā var dziļi aizskārt kristīgo un katra dziļi kulturāla cilvēka jūtas. Savā primitīvismā un piesātinājumā ar svešu garu tas neiepriecinās, neskatoties uz maldinošu virsrakstu, pat viskrasākos dievturus. Nelīdzētu arī tas, ja "Latviešu Dieva" vietā lietotu citu apzīmējumu, kā "sentēvu", "aizmūžu" vai citu, jo tad mēs aizvainotu sentēvus, kuru Dievs nav Apkalna veidotais. Kāpēc autors savai mūzikālai iecerei un izteiksmes bagātībai neizvēlējās mūsu brīvības cīņu eposu, vai arī kāpēc nedeva "Dievs, Tava zeme deg!" varenajam tekstam jaunu piemērotu mūziku? Tas mūs saistītu ar mūsu Valsts pēdējām tragiskām dienām un šī lūgšana varētu skanēt mūsu dievnamos, neaizskarot mūsu reliģiskās atziņas un latvisko izjūtu.

Tiešām jāprasa, kādēļ teksts, kā tas parasts citās kultūras zemēs, nav novērtēts kādā lietpratēju komitejā? Kur bija Dziesmu svētku rīcības komitejas vīri un baznīcas pārstāvji, ka pieļāva šādu latviskam garam un reliģijai svešu pasauli ievest Dziesmu svētku forumā? Kā mēs ar šādu barbarismu un primitīvismu pastāvēsim citu tautu kultūras pārstāvju priekšā? Es baidos, ka tā būs mūsu tautas kultūru pazemojoša akcija, kas radusies kaut neapzinoties, tomēr ne mazāk nožēlojami.

Lai mani iebildumi netiktu uzskatīti tikai par teologa un baznīcas latviskotāja aizvainojumu, esmu lūdzis Upsalas Universitātes profesoru reliģiju vēsturē Dr. Dr. H. Biezo dot savu atzinumu par L. Apkalna kantātes tekstu. Nav lieki jāatgādina, ka viņš ar saviem starptautiski atzītiem pētījumiem tieši mūsu tautas reliģiskos jautājumos uzskatāms par kompetentāko autoritāti. Paldies viņam par atsauksmi, ko šeit pievienoju. Par nožēlošanu nevaru pievienot pateicību komponistam L. Apkalnam par viņa sacerēto tekstu. Par mūziku neesmu kompetents izteikties.

Stokholmā, 1968.g. 12. martā.

Prāv. O. Sakārnis.